

BUNE PRACTICI AVÂND CA FINALITATE RECUPERAREA PREJUDICIULUI PROVENIT DIN FAPTELE ECONOMICO-FINANCIARE

Jud. Mălina TEBIEȘ

Abstract

Economic crimes appeared, at a conceptual level, at the beginning of the 20th century, becoming a real phenomenon towards the end of the same century. Economic-financial crimes and especially tax evasion are of particular importance for criminal justice, both through the prism of social relations that form the object of protection of the laws, and through the wide spread of facts that affect these relations. All these factors lead to the need for a good knowledge of specific business mechanisms.

Regardless of the nature of the act - criminal or fiscal -, the recovery of damage resulting from tax evasion constitutes an important source for the state's economic resources embodied in public revenues.

Collaboration between judicial and extrajudicial institutions is absolutely necessary. Such collaboration is also regulated by art. 9 of O.U.G. no. 74/2013. At the central level, there are a number of specialized departments such as Information Technology, Fiscal Information and others where a number of extremely useful databases can be found in the criminal investigation. Regarding administrative-fiscal cooperation, Council Directive 2011/16/EU of 15 February 2011 on administrative cooperation in the fiscal field was adopted, which established a system for safe cooperation between the national tax authorities of the countries of European Union. The directive establishes the rules and procedures that member states must apply in situations where they exchange information for tax purposes. On the other hand, customs cooperation, at the level of the European Union, a Convention was developed based on art. K.3 of the Treaty on the European Union, regarding the mutual assistance and cooperation between customs administrations, by reporting in particular to the points of entry and exit, for the prevention, investigation and suppression of crimes against Community norms, but also against internal legislation, in especially the cases regulated by articles 36 and 223 of the Treaty establishing the European Community.

Although the investigation plan does not represent an institution expressly regulated by the Code of Criminal Procedure, it is a mandatory and indispensable element in carrying out an investigation regarding crimes in the economic and financial field, considering that they present certain particularities that make the administration difficult evidence,

The application of a criminal penalty, without taking into account the products resulting from crimes that generate profit, can no longer represent an imperative today, and the fight against these harmful facts cannot be limited only to the application of criminal penalties to those who will be

found guilty. For example, at the European level, considerable resources have been invested in order to identify and annihilate the financial resources available to the subjects of serious crimes, especially with the establishment of organized criminal groups, a fact that revealed the need to implement judicial instruments that can proactively combat situations like this.

Thus, the traditional measures to fight against illicit income resulting from crimes are represented by special confiscation or extended confiscation, also regulated by the Criminal Code (art. 112-1121), both of which result in the recovery of assets derived from crimes, the desired result as a result of the globalization of crime organized. Thus, at the international level, the Council's Framework Decision no. 212/2005 of February 24, 2005 regarding the confiscation of products, instruments and goods related to the crime, and at the level of the community bloc, Decision 2007/845/JAI of December 6, 2007 regarding the cooperation between the debt recovery offices of the member states. The usefulness of this instrument lies in the fact that the data that can lead to the identification and confiscation of the proceeds of crime and other assets belonging to criminals must be the subject of a rapid exchange between member states.

Starting from 2020, judicial cooperation in the matter of recovering the proceeds of crime at the level of the European Union takes place in a new legal framework, governed by Regulation (EU) 2018/1805 of the European Parliament and of the Council of November 14, 2018 on the mutual recognition of orders freezing and confiscation, with the aim of facilitating the cross-border recovery of criminal assets and leading to more effective freezing and confiscation of funds from illicit sources in the EU.

Keywords: *economic and financial crimes, judicial and extrajudicial institutions, mutual assistance and cooperation, European norms, the investigation plan, the non-disposal of the proceeds of the crime.*

Scurt istoric

Criminalitatea economică a apărut, la nivel conceptual, la începutul secolului al XX-lea, devenind un real fenomen spre finalul aceluiași secol. Pe de o parte, literatura de specialitate consideră criminalitatea economică ca fiind o noțiune de politică penală, iar pe de altă parte, aceasta reprezintă o problemă interdisciplinară care nu poate fi redusă doar la infracțiunile contabile. Pentru combaterea sa este nevoie de existența unor specialiști în managementul afacerilor, experți bancari, financiari, auditori. Întrucât fenomenul infracțional se află într-o continuă dezvoltare, astfel că prevenirea și combaterea acestui tip de criminalitate nu se poate face prin intermediul unui sistem standardizat.

Infracțiunile economico-financiare și cu precădere evaziunea fiscală prezintă o deosebită importanță pentru justiția penală, atât prin prisma relațiilor sociale care formează obiectul de protecție a legilor, cât și prin larga răspândire a faptelor care aduc atingere acestor relații. De asemenea, există și un impact al acestora asupra stabilității societății. Toți acești factori conduc la necesitatea unei bune cunoașteri a mecanismelor specifice afacerilor.

Practic, există o serie de etape prealabile, anterioare elaborării planului de anchetă și administrării pas cu pas a probatoriului, etape de-a lungul cărora sunt

utilizate concepte de sorginte criminalistică, fiind imperios necesar să se contureze răspunsuri la unele întrebări fundamentale, precum „ce?”, „cine?”, „unde?”, „când?”, și „cum?”, întrucât organele judiciare au nevoie să înțeleagă obiectul fiecărei cauze prin prisma aspectelor faptice caracteristice acestora, de la general la particular sau invers, în funcție de modalitatea de raționament ce poate fi utilizată în cadrul fiecărei spețe în parte. Prin urmare, apreciem că identificarea celor mai bune metode criminalistice în desfășurarea urmăririi penale prezintă o importanță esențială în vederea efectuării unui eficient demers judiciar pentru a putea fi trase la răspundere penală persoanele vinovate și pentru a se putea recupera prejudiciile cauzate.

Pe plan autohton, evaluările Ministerului Finanțelor Publice arătau, încă din anul 2005, o cotă a evaziunii fiscale în România situată la o cifră de aproximativ 50% din bugetul general consolidat. Mai mult, toate calculele suprapuse conduc la concluzia că bugetul de stat a pierdut exclusiv pe parcursul anului 2013, în jurul a 40 de miliarde de euro. Evaziunea fiscală este un fenomen care a luat amploare în România, prejudiciul constând în 13,8% din PIB¹, în anul 2012, și privează bugetul de sume consistente, astfel cum este evidențiat într-un raport al Consiliului Fiscal.

Trebuie avut în vedere și următorul aspect: cauzele evaziunii fiscale sunt multiple, de la existența unui sistem legislativ incomplet, cu numeroase lipsuri și ambiguități, până la insuficiența educației fiscale și civice a contribuabilului. Totodată, desfășurarea de activități nelegale sau conducerea incorectă a evidențelor privind determinarea cheltuielilor, veniturilor și obligațiilor fiscale reprezintă cauze care duc la apariția fenomenului de evaziune fiscală. Pe de altă parte, formele sub care se manifestă evaziunea fiscală sunt următoarele: evaziunea tradițională (prin disimulare), juridică (ascunderea naturii operațiunii), contabilă (se urmărește formarea convingerii organului fiscal că documentele contabile fac parte dintr-o contabilitate corect ținută), prin evaluare (diminuarea valorii stocurilor)².

Se concretizează atât fraudă fiscală, care reprezintă un fapt ilicit, conduita utilizată fiind mereu în afara prevederilor legale, cu mențiunea că aceasta îmbracă uneori natura penală, cât și evaziunea fiscală legală, care nu se constituie dintr-un ansamblu de elemente faptice care să întrunească elementele constitutive ale unei infracțiuni, aceasta nefiind sancționată de legislația în domeniu, dat fiind că este privită ca o „abilitate” fiscală a contribuabilului, ajutat de imperfecțiunea legilor fiscale³.

Așadar, indiferent de natura faptei - penală sau fiscală, recuperarea prejudiciului provenind din evaziunea fiscală constituie o sursă importantă pentru resursele economice ale statului concretizate în veniturile publice. Pe de o parte, se

¹ Produsul intern brut.

² N. Cristuș, „Evaziunea fiscală și spălarea banilor”, *Legea nr. 241/2005 - comentariu pe articole. Practică judiciară*, Ediția a 3-a, Ed. Hamangiu, 2011, p. 5.

³ E. Crișan, R.V. Nemeș, N. Nolden, *op. cit.*, p. 4.

concretizează cooperarea penală, care are la bază cooperarea judiciară internațională, inclusiv în cazul în care cooperarea judiciară se efectuează în virtutea curtoaziei internaționale, este reglementată de Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală⁴.

Instituții judiciare și extrajudiciare cu atribuții în combaterea infracțiunilor economico-financiare și cooperarea dintre acestea

În ceea ce privește organele judiciare, acestea participă la procesul penal și sunt enumerate în art. 30 Cod procedură penală, categorie din care fac parte organele de cercetare penală, procurorii, judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară și judecătorul fondului cauzei. Observăm că este stabilită competența tribunalului doar în ceea ce privește infracțiunile de evaziune fiscală prevăzute de art. 9 din Legea nr. 241/2005. Rezultă astfel că infracțiunile prevăzute de art. 4 și art. 6 din Legea nr. 241/2005 rămân în competența judecătoriei.

Raportat la specificul infracțiunilor economico-financiare, pe de o parte, cât și la dificultățile întâlnite în cazul investigării penale, pe de altă parte, colaborarea cu instituțiile extrajudiciare este esențială în vederea soluționării cauzelor. Există o serie de instituții din cadrul autorităților administrației publice centrale sau locale care dețin date, informații și înscrisuri ce contribuie la ușurarea activității anchetatorului în stabilirea adevărului judiciar și soluționarea cauzei sub toate aspectele.

Astfel, discutăm despre Ministerul Finanțelor Publice este un organism statal implicat în activitatea financiară⁵, care poate furniza informații legate de conturile deschise de către persoanele fizice și juridice. În prezent, în exercitarea atribuțiilor sale, Ministerul Finanțelor Publice colaborează cu celelalte ministere și organe de specialitate din subordinea Guvernului, cu autoritățile publice locale, cu alte instituții publice și cu alte organisme, cu partenerii de dialog social.

Agenția Națională de Administrare Fiscală (ANAF), instituție publică cu personalitate juridică, este cea mai importantă instituție care poate oferi date, informații sau înscrisuri absolut indispensabile în cazul anchetelor având ca obiect infracțiunea de evaziune fiscală în toate formele reglementate de Legea nr. 241/2005. În cadrul ANAF funcționează Autoritatea Națională a Vămirilor, Direcția Generală Antifraudă Fiscală, precum și direcții generale regionale ale finanțelor publice.

⁴ Publicată în Monitorul Oficial nr. 594 din 1 iulie 2004.

⁵ Conform art. 2 alin. (3) din H.G. nr. 34/2009, principiile care stau la baza activității Ministerului Finanțelor Publice sunt următoarele: a) coerența, stabilitatea și predictibilitatea în domeniul finanțelor publice pe termen mediu; b) armonizarea cadrului legislativ cu reglementările Uniunii Europene; c) întărirea autorității instituției; d) perfecționarea managementului fondurilor publice; e) transparența activității în toate domeniile sale de activitate; f) colaborarea cu partenerii sociali; g) asigurarea unui mediu de afaceri concurențial și predictibil.

În vederea combaterii evaziunii fiscale, ANAF procedează la aplicarea principiilor de management al riscurilor. În acest scop, la nivelul ANAF s-a dezvoltat analiza de risc generalizată la nivelul întregii activități de administrare fiscală, în baza informațiilor de natură fiscală despre contribuabili. Această analiză se va face prin implementarea unui sistem modern de management al riscurilor care să cuprindă următoarele etape: identificarea riscurilor; realizarea tabloului riscurilor identificate; prioritizarea riscurilor; aplicarea tratamentului adecvat pentru reducerea/eliminarea riscului; monitorizarea performanței; evaluarea performanțelor și propunerea de noi măsuri oportune a fi luate în perspectivă.

În același timp, rolul Direcției Generale Antifraudă Fiscale s-a extins prin detașarea unor specialiști (inspectori fiscali) la nivelul DIICOT, DNA și al altor unități ale Ministerului Public și care pot efectua, în baza ordonanței procurorului, un set limitat de acte și verificări legate în general de calcularea prejudiciilor aduse bugetului de stat prin activitatea infracțională și luarea măsurilor asigurătorii.

Colaborarea dintre instituțiile judiciare și cele extrajudiciare este absolut necesară. O astfel de colaborare este reglementată și art. 9 din O.U.G. nr. 74/2013⁶. La nivel central funcționează o serie de direcții de specialitate (Tehnologia Informației, Informații Fiscale și altele) unde se regăsesc o serie de baze de date extrem de utile în investigația penală. Astfel, regăsim de pildă, următoarele baze de date: „FISCNET” – aici se regăsesc centralizat toate bazele de date existente la nivelul ANAF cu privire la informații persoane juridice și fizice; „VIES” – baze de date cu toate achizițiile și livrările intracomunitare defalcate pe societăți furnizor și beneficiari, data achiziției și valoarea.

Oficiul Național al Registrului Comerțului (ONRC) este o instituția publică organizată în subordinea Ministerului Justiției, finanțată integral de la bugetul de stat, acesta fiind organismul care furnizează date esențiale pentru demararea unei anchete penale, având în vedere baza de date centralizată care include toate detaliile privind comerțanții *lato sensu*.

Nu în ultimul rând, Autoritatea pentru Străini poate furniza informații importante legate de situația unor cetățeni străini (alții decât cei din spațiul Uniunii Europene, unde libera circulație este neîngrădită și, în consecință, informațiile legate de intrările/ieșirile în/din țară nu mai sunt centralizate), o situație aparte întâlnită în practică fiind cea a numeroșilor cetățeni din Orientul Mijlociu cu prezență majoră în acționariatul sau administrația multor societăți care activează pe teritoriul național.

⁶ Potrivit căruia agenția, în cazurile în care există indicii temeinice de săvârșire a unor fapte prevăzute de legea penală, poate să solicite Ministerului Afacerilor Interne să asigure personalul necesar pentru protecția și siguranța operațiunilor desfășurate de funcționarii publici în realizarea actului de control. Personalul necesar se asigură din cadrul subunităților specializate de intervenție rapidă. Condițiile concrete și modalitățile în care personalul subunităților specializate de intervenție rapidă participă la acțiunile de control se stabilesc prin protocol de Ministerul Afacerilor Interne și Agenție.

Forme de cooperare în vederea unei eficiente combateri a fenomenului infracțional

Pe de o parte, se concretizează cooperarea penală, care are la bază cooperarea judiciară internațională, inclusiv în cazul în care cooperarea judiciară se efectuează în virtutea curtoaziei internaționale, și este reglementată de Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală⁷.

Prin raportare la prevederile în materie, competența în domeniul cooperării judiciare în materie penală este divizată între Ministerul Justiției și Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, pe de o parte, și Ministerului Afacerilor Interne, pe de altă parte.

În domeniul infracțiunilor de evaziune fiscală este importantă forma de cooperare judiciară privind asistența judiciară în materie penală. Astfel, atunci când investigarea infracțiunilor de evaziune fiscală presupune un element de extraneitate (importuri, achiziții intracomunitare de bunuri etc.), iar împrejurările cauzei nu pot fi stabilite doar prin strângerea probelor la nivel național, se va recurge la această formă de cooperare judiciară în materie penală⁸.

Atât supradimensionarea, cât și diversificarea acestuia în multiple tipuri de activități infracționale sunt factorii care conferă un caracter dificil misiunii individuale a țărilor europene membre, având ca demers final identificarea și combaterea criminalității transfrontaliere, în special a celei organizate. În contextul depășirii frontierelor naționale de către fenomenul criminalității și a diversificării acestuia în multiple tipuri de activități infracționale, se poate observa importanța sporită a rolului jucat de Eurojust în îmbunătățirea cooperării judiciare și a coordonării dintre autoritățile judiciare competente ale statelor membre și în asistarea anchetelor în care sunt implicate țări terțe.

⁷ Publicată în Monitorul Oficial nr. 594 din 1 iulie 2004.

⁸ Totodată „în cazul în care se stabilește că relațiile financiare ale persoanelor juridice implicate în săvârșirea infracțiunii de evaziune fiscală converg către jurisdicții offshore unde este transferat produsul infracțiunii, se va proceda la solicitarea autorităților judiciare din statul respectiv, prin intermediul cererii de asistență judiciară, a următoarelor date și informații: obținerea de la Registrul Companiilor a istoricului datelor privind societatea comercială în ceea ce privește obiectul de activitate, sediul social, structura acționari atului; rulajul conturilor bancare ale persoanei juridice nerezidente implicate în circuitul financiar pentru perioada investigată, cu indicarea persoanelor către care au fost efectuate subsecvent alte plăți, respectiv de la care au fost realizate încasările, justificările indicate pentru operațiunile interbancare, precum și dosarul de deschidere a contului bancar cu indicarea beneficiarilor reali ai fondurilor (persoane distincte de directori/secretari care au doar un rol de reprezentare, respectiv de fiduciar pentru părțile sociale deținute) și a persoanelor autorizate să efectueze operațiunile financiare (cu indicarea limitelor acestora), a persoanelor cărora li s-au eliberat token-uri/digipass-uri. Corespondența electronică purtată de societatea fiduciară cu persoana beneficiar real al fondurilor, respectiv de către instituția de credit cu privire la contul bancar administrat etc.”, în C. Voicu, G.C. Militaru, I. Ardeleanu, *op. cit.*, p. 45.

Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene⁹ reglementează cooperarea judiciară în materie penală în art. 82-86¹⁰. Este menționat, în același timp, și faptul că aceste regulamente stabilesc, de asemenea, condițiile de implicare a Parlamentului European și a parlamentelor naționale la evaluarea activităților Eurojust.

Cu acordul Consiliului European, Eurojust poate încheia acorduri de schimb de informații cu țările din afara UE, cu organismele internaționale și cu Organizația Internațională de Poliție Criminală (Interpol), precum și să coordoneze cooperarea judiciară cu țările din afara UE.

Mai mult, „Cooperarea polițienească” - Centru de Cooperare Polițienească Internațională (CCPI) este o structură care funcționează în cadrul Inspectoratului General al Poliției Române, fiind autoritatea națională centrală în domeniul cooperării polițienești internaționale, fiind un important instrument care asigură schimbul de informații operative în domeniul combaterii criminalității transfrontaliere, precum și gestionarea fluxului informațional de interes operativ aferent cooperării internaționale derulate de structurile specializate ale Ministerului Afacerilor Interne cu structurile corespondente din alte state.

O altă organizație de combatere a criminalității care s-a dezvoltat la nivel Uniunii Europene este Europol - Biroul Poliției Europene. Aceasta are o sarcină vitală, prin prisma faptului că preia toate sarcinile poliției naționale din fiecare stat al Europei, în ipotezele în care activitatea criminală depășește limita granițelor naționale¹¹.

În ceea ce privește cooperarea administrativ-fiscală, a fost adoptată Directiva 2011/16/UE a Consiliului din 15 februarie 2011 privind cooperarea administrativă în domeniul fiscal¹², prin care a fost instituit un sistem în vederea unei cooperări

⁹ TFUE.

¹⁰ Așadar, prin raportare la prevederile art. 85 din Tratat, Eurojust are misiunea „de a susține și consolida coordonarea și cooperarea dintre autoritățile naționale de cercetare și urmărire penală în legătură cu formele grave de criminalitate care afectează două sau mai multe state membre sau care impun urmărirea penală pe baze comune, prin operațiuni întreprinse de autoritățile statelor membre și de Europol și prin informații furnizate de acestea. În acest context, Parlamentul European și Consiliul, hotărând prin regulamente în conformitate cu procedura legislativă ordinară, determină structura, funcționarea, domeniul de acțiune și atribuțiile Eurojust. Aceste atribuții pot include: (a) începerea de cercetări penale, precum și propunerea de începere a urmăririi penale efectuate de autoritățile naționale competente, în special cele referitoare la infracțiuni care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii; (b) coordonarea cercetărilor și a urmăririlor penale prevăzute la litera (a); (c) consolidarea cooperării judiciare, inclusiv prin soluționarea conflictelor de competență și prin strânsa cooperare cu Rețeaua Judiciară Europeană”.

¹¹ „Prin intermediul EUROPOL se poate efectua un schimb de informații în mod eficient, neexistând limitări în acest sens, putând fi solicitate date atât cu privire la persoane juridice, cât și persoane fizice (verificarea unor sedii sociale/puncte de lucru ale unor societăți comerciale, declarațiile fiscale depuse, persoanele fizice care dețin calitatea de asociați/administratori la societăți, bunuri mobile sau imobile deținute de persoana juridică/fizică, date privind cetățeni străini cercetați pentru infracțiuni de evaziune fiscală etc.)”, *ibidem*.

¹² Publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. L 64/2011.

sigure între autoritățile fiscale naționale ale țărilor din Uniunea Europeană. Directiva stabilește normele și procedurile pe care statele membre trebuie să le aplice în situațiile în care fac schimb de informații în scopuri fiscale¹³.

Prin urmare, un stat membru al Uniunii nu are autonomia deplină în a-și gestiona sistemul de impozitare intern, cu precădere în ceea ce privește impozitarea directă, în lipsa unor informații recepționate din partea altor țări membre.

Directiva 2011/16/UE prevede norme clare și precise privind cooperarea administrativă dintre statele membre, în cazul în care acest lucru este necesar, în scopul de a institui, în special în ceea ce privește schimbul de informații, o sferă mai largă de cooperare administrativă între statele membre.

Această directivă a fost modificată prin Directiva (UE) 2020/876 a Consiliului din 24 iunie 2020 de modificare a Directivei 2011/16/UE în vederea soluționării nevoii urgente de amânare a anumitor termene pentru depunerea și schimbul de informații în domeniul fiscal ca urmare a pandemiei de COVID-19, prin intermediul căreia se abordează nevoia urgentă de amânare a anumitor termene pentru depunerea și schimbul de informații în domeniul impozitării din cauza pandemiei de COVID-19. Aceste limite de timp privesc schimburile automate de informații cu privire la: conturi financiare ai căror beneficiari sunt rezidenți fiscali într-o altă țară UE și aranjamente transfrontaliere raportabile. Totodată, țările au recurs și la înființarea rețelei EUROFISC în vederea promovării și facilitării cooperării multilaterale în privința combaterii fraudei în domeniul TVA.

Pe de altă parte, cooperarea vamală, la nivelul Uniunii Europene, a fost elaborată o Convenție în temeiul art. K.3 din Tratatul privind Uniunea Europeană, cu privire la asistența reciprocă și cooperarea între administrațiile vamale, prin raportare în special la punctele de intrare și ieșire, de prevenire, investigare și suprimare a infracțiunilor împotriva normelor comunitare, dar și împotriva legislațiilor interne, în special cazurile reglementate prin articolele 36 și 223 din Tratatul de instituire a Comunității Europene.

Această Convenție are rolul de a acoperi asistența reciprocă și cooperarea dintre autoritățile naționale cu privire la prevenirea, investigarea și urmărirea în justiție a anumitor încălcări ale regulamentelor vamale, atât ale Uniunii Europene, cât și cele interne¹⁴.

¹³ În preambulul Directivei se menționează faptul că „în această eră a globalizării, nevoia de asistență reciprocă între statele membre în domeniul fiscal este mai acută ca oricând. Mobilitatea contribuabililor, numărul tranzacțiilor transfrontaliere și internaționalizarea instrumentelor financiare au cunoscut o dezvoltare puternică, ceea ce îngreunează stabilirea corectă a taxelor și impozitelor de către statele membre. Această dificultate din ce în ce mai mare afectează funcționarea sistemelor de impozitare și atrage după sine apariția dublei impuneri, fapt care incită la fraudă fiscală și evaziune fiscală, competențele de control rămânând la nivel național. Ea pune așadar în pericol funcționarea pieței interne”.

¹⁴ „Autoritățile țărilor UE trebuie să coopereze între ele pentru a aborda cu succes fraudă vamală și traficul ilegal transnațional și pentru a urmări și sancționa infractorii. Vămile UE prevăd taxe

Totodată, în anul 2005, a fost adoptat Regulamentul (CE) nr. 1889/2005 al Parlamentului european și al Consiliului privind controlul numerarului la intrarea sau ieșirea din Comunitate¹⁵, care stabilește norme armonizate pentru controlul intrărilor și ieșirilor de numerar din Comunitate, care statuează că „orice persoană fizică ce intră sau iese din Comunitate și transportă numerar în valoare de 10.000 EUR sau mai mult declară această sumă autorităților competente din statul membru prin care intră sau iese din Comunitate, în conformitate cu prezentul regulament”.

Tehnici de cercetare a infracțiunilor economico-financiare

Domeniul infracțiunilor economico-financiare merită o atenție specială, raportat la faptul că este un subiect de actualitate. Fenomenul infracționalității economice este unul dinamic și evoluează cu pași repezi, iar în practica judiciară, în procesul de aplicare și interpretare a legii în domeniu, apar probleme juridice întrucât actele normative de cele mai multe ori sunt confuze și lipsite de claritate.

Este necesar, în opinia noastră, ca magistratul anchetator să fie specializat în acest domeniu pentru a efectua o anchetă penală eficientă, ceea ce presupune o formare continuă a acestuia, prin aprofundarea cunoștințelor și perfecționarea sa. Nivelul de dificultate al investigării infracțiunilor economice este mult mai ridicat în raport cu alte domenii infracționale, având în vedere caracterul pur tehnic al mecanismelor economico-financiare cu care se operează.

Deși planul de anchetă nu reprezintă o instituție reglementată expres de Codul de procedură penală, acesta constituie un element obligatoriu și indispensabil în efectuarea unei anchete cu privire la infracțiunile din domeniu economico-financiar¹⁶, având în vedere că acestea prezintă anumite particularități care duc la îngreunarea administrării probelor, având în vedere nivelul de pregătire și inteligență al suspectilor, care cunosc foarte bine modalitățile prin care își pot acoperi urmele și sunt foarte creativi, reușind să înfățișeze o aparență de legalitate cu

agricole, accize armonizate la alcool, tutun și ulei mineral și impozit pe cifra de afaceri aplicat importurilor din țări din afara UE. Convenția nu acoperă taxa pe valoare adăugată și, totodată, Convenția ia în considerare «încălcările» într-un sens larg, inclusiv tentativele de încălcări și toate formele de participare, precum instigarea și complicitatea, precum și asocierea cu o organizație criminală și spălarea banilor”, la <https://eur-lex.europa.eu>.

¹⁵ Publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. L 309/2007.

¹⁶ În esență, planul de anchetă reprezintă „schitarea și programarea principalelor modalități de administrare a probatoriului la cazul concret. Acesta va trebui să vizeze, în primul rând, elementele care constituie obiectul probațiunii. Ce anume trebuie demonstrat din punct de vedere obiectiv, dar și subiectiv? Care sunt modalitățile în care, fără a se deconspira ancheta penală, până la momentul aducerii la cunoștință a acuzațiilor, se vor administra probele și, mai important, ce mijloace de probațiune vor fi alese”, în C. Voicu, G.C. Militaru, I. Ardeleanu, *op. cit.*, p. 21.

ajutorului unor specialiști în domeniu, cu scopul de a îngreuna eventuala urmărire a fluxurilor financiare.

Administrarea probelor într-o cauză penală de acest gen implică folosirea unor modalități complexe, care nu se regăsesc în investigarea altor infracțiuni. Tacticile și tehnicile de investigație penală din acest domeniu comportă o importanță deosebită, organul de urmărire penală fiind nevoit să găsească cele mai bune strategii pentru soluționarea justă a cauzelor.

Instrumente de indisponibilizare a produsului infracțiunii

Aplicarea unei pedepse penale, fără a lua în considerare și produsele rezultate din infracțiunile care generează profit, nu mai poate reprezenta astăzi un imperativ, iar lupta împotriva acestor fapte prejudiciabile nu poate fi limitată doar la aplicarea pedepselor penale celor care vor fi găsiți vinovați. Spre exemplu, la nivel european, s-au investit resurse considerabile în vederea identificării și anihilării resurselor financiare de care dispun subiecții infracțiunilor grave, în special cu constituirea de grupuri infracționale organizate, fapt care a relevat necesitatea implementării unor instrumente judiciare care să poată combate proactiv situațiile de acest gen¹⁷.

Astfel, măsurile tradiționale de luptă împotriva veniturilor ilicite rezultate din infracțiuni sunt reprezentate de confiscarea specială sau confiscarea extinsă, reglementate și de Codul penal (art. 112-112¹), ambele având ca rezultat recuperarea bunurilor provenite din infracțiuni, deziderat rezultat ca urmarea globalizării crimei organizate¹⁸. Astfel, la nivel internațional, a fost adoptată Decizia-cadru a Consiliului nr. 212/2005 din 24 februarie 2005 privind confiscarea produselor, instrumentelor și bunurilor având legătură cu infracțiunea¹⁹, iar la nivelul blocului comunitar, Decizia 2007/845/JAI din 06.12.2007 privind cooperarea dintre oficiile de recuperare a creanțelor dintre statele membre²⁰. Utilitatea acestui instrument

¹⁷ V. Racu, „Elemente de conexitate dintre confiscarea extinsă și investigațiile financiare paralele”, Revista Institutului Național al Justiției nr. 3 (54)/2020, p. 19.

¹⁸ R. J. Tudoran, D.D. Șaguna, *op. cit.*, p. 179.

¹⁹ Publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. L 68/2005; potrivit art. 2: „fiecare stat membru ia măsurile necesare pentru a-i permite acestuia să confişte, în tot sau în parte, a instrumentelor și produselor provenind din infracțiuni care se pedepsesc cu o pedeapsă privativă de libertate cu o durată mai mare un an sau a bunurilor de o valoare corespunzătoare acestor produse”, iar „în ceea ce privește încălcările de natură fiscală, statele membre pot recurge la alte proceduri decât cele penale pentru a-l deposeda pe autor de produsele având legătură cu infracțiunea”.

²⁰ În domeniul urmăririi și identificării produselor provenite din săvârșirea de infracțiuni sau a altor bunuri având legătură cu infracțiunile, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. L 332/2007. Astfel cum se prevede încă din preambulul Deciziei, „criminalitatea organizată transfrontalieră urmărește, în principal, obținerea unor foloase financiare. Aceste foloase financiare constituie un stimulent pentru săvârșirea altor infracțiuni cu scopul obținerii unor profituri și mai mari. În consecință, autoritățile represive ar trebui să dispună de competențele necesare investigării și analizării pistelor financiare ale activității infracționale”.

constă în faptul că datele ce pot duce la identificarea și confiscarea produselor provenite din săvârșirea de infracțiuni și a altor bunuri ce aparțin infractorilor trebuie să facă obiectul unui schimb rapid între statele membre.

Începând din anul 2020, cooperarea judiciară în materia recuperării produsului infracțiunii la nivelul Uniunii Europene se desfășoară într-un nou cadru legal, guvernat de Regulamentul (UE) 2018/1805 al Parlamentului European și al Consiliului din 14 noiembrie 2018 privind recunoașterea reciprocă a ordinelor de indisponibilizare și de confiscare²¹, având scopul de a facilita recuperarea transfrontalieră a bunurilor infracțiunilor și de a conduce la indisponibilizarea și confiscarea mai eficientă a fondurilor provenite din proveniență ilicită în UE²². Regulamentul stabilește normele conform cărora un stat membru recunoaște și execută pe teritoriul său ordinele de înghețare și ordinele de confiscare emise de un alt stat membru în cadrul procedurilor în materie penală.

Doctrina a relevat rolul preponderent tehnic al investigației financiare, prin necesitatea administrării unui probatoriu specific, cu caracter proactiv²³, recuperarea bunurilor ce provin din comiterea de infracțiuni reprezentând o activitate integrantă a procesului penal, care urmează să se bucure de aceeași atenție precum administrarea probelor care dovedesc vinovăția sau nevinovăția persoanelor. Aceasta reprezintă o activitate necesară având în vedere faptul că nerecuperarea prejudiciului cauzat prin infracțiune și lăsarea bunurilor în continuare la făptuitor ar fi în dezacord cu scopul procesului penal de a proteja persoana și statul.

În ceea ce privește standardul de probă utilizat de către instanțele de judecată naționale la dispunerea confiscării extinse, este importantă și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului²⁴. Într-adevăr, în cazul în care o decizie de confiscare a fost rezultatul procedurii legate de produse provenind din infracțiuni grave, Curtea nu a solicitat probarea „dincolo de orice îndoială rezonabilă” a originii ilicite a bunurilor în cadrul unor astfel de proceduri. În schimb, probarea pe baza balanței probabilităților sau a probabilității ridicate a unei origini ilicite,

²¹ Publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. L 303/2018.

²² Programul de la Stockholm prevede o foaie de parcurs pentru activitatea Uniunii Europene (UE) în ceea ce privește spațiul de justiție, libertatea și securitatea pentru perioada 2010-2014. Astfel cum se prevede în preambulul Regulamentului, „indisponibilizarea și confiscarea instrumentelor și a produselor infracțiunilor sunt printre cele mai eficiente metode de combatere a criminalității. Uniunea se angajează să asigure identificarea, confiscarea și reutilizarea mai eficiente ale bunurilor produse prin săvârșirea de infracțiuni, în conformitate cu „Programul de la Stockholm” - O Europă deschisă și sigură în serviciul cetățenilor și pentru protecția acestora.

²³ N. A. Moiceanu, M. C. Toader, *„Corelația dintre confiscarea extinsă și investigația financiară în procesul penal român”*.

²⁴ De pildă, în cauza *Telbiș și Viziteu împotriva României*, din data de 26 iunie 2018, definitivă în 26 septembrie 2018, Curtea a constatat, în baza numeroaselor cauze anterioare, că era legitim ca autoritățile interne competente să emită decizii de confiscare pe baza preponderenței probelor care sugerau că veniturile legale ale părților adverse nu erau suficiente pentru a achiziționa bunurile în cauză.

coroborată cu incapacitatea proprietarului de a proba contrariul, s-a constatat a fi suficientă, în sensul criteriului proporționalității, în temeiul art. 1 din Protocolul nr. 1 din Convenția Europeană, autorităților naționale fiindu-le acordată o marjă de apreciere discreționară în acest sens²⁵.

Dispozițiile legale privitoare la confiscarea specială se regăsesc în partea generală a Codului penal. Deși unele instanțe au apreciat că măsura confiscării nu este obligatorie pentru instanțele judecătorești, acestea putând aprecia de la caz la caz asupra oportunității luării ei în raport de împrejurările comiterii faptei, de gradul de pericol social concret al acesteia și de pericolozitatea socială a făptuitorului, această soluție trebuie apreciată, ca fiind nelegală, ea rămânând, de altfel, izolată în contextul practicii judiciare, prin raportare la prevederile art. 112 alin. (1) Cod penal, care precizează categoriile de bunuri susceptibile a fi supuse confiscării speciale²⁶, respectiv ale alin. (2)-(6) ale aceluiași articol, care prevăd condițiile în

²⁵ „Confiscarea și recuperarea activelor deținute de infractori constituie un mod foarte eficient de a combate criminalitatea organizată, orientat în principal spre profit întrucât împiedică utilizarea averilor infractorilor ca sursă de finanțare pentru alte activități cu caracter infracțional și îndepărtează pericolul de a compromite încrederea în sistemele financiare și de a corupe societatea legitimă. Confiscarea întărește principiul potrivit căruia „criminalitatea nu aduce venituri”, R.J. Tudoran, D.D. Șaguna, *op. cit.*, p. 174.

²⁶ Respectiv: a) bunurile produse prin săvârșirea faptei prevăzute de legea penală (acele bunuri care nu existau anterior săvârșirii infracțiunii, ci ele au luat ființă cu prilejul comiterii acesteia; dacă bunurile produse prin săvârșirea infracțiunii au fost distruse de infractor înainte de descoperirea faptei, măsura confiscării nu poate fi luată prin preluarea echivalentului lor în bani); b) bunurile care au fost folosite, în orice mod, sau destinate a fi folosite la săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, dacă sunt ale făptuitorului sau dacă, aparținând altei persoane, aceasta a cunoscut scopul folosirii lor (bunurile „au fost folosite” la săvârșirea infracțiunii dacă au fost întrebuintate la realizarea elementului material al infracțiunii sau la efectuarea unor acte de complicitate; nu pot fi confiscate bunurile care servesc la exercitarea profesiei infractorului sau cele folosite în mod curent de acesta ori familia sa, deoarece asemenea bunuri nu prezintă un pericol social iar dacă valoarea bunurilor supuse confiscării este vădit disproporționată față de natura și gravitatea infracțiunii, se dispune confiscarea în parte, prin echivalent bănesc); c) bunurile folosite, imediat după săvârșirea faptei, pentru a asigura scăparea făptuitorului sau păstrarea folosului ori a produsului obținut, dacă sunt ale făptuitorului sau dacă, aparținând altei persoane, aceasta a cunoscut scopul folosirii lor (bunurile pot fi folosite de făptuitor sau de altă persoană, importantă fiind unitatea spațio-temporală cu fapta săvârșită); d) bunurile care au fost date pentru a determina săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală sau pentru a răsplăti pe făptuitor („bunurile date pentru determinarea săvârșirii unei infracțiuni” sunt acele bunuri remise de către o persoană pentru a determina o altă persoană să comită o infracțiune, în orice specie de participație sancționată; „bunurile date pentru a-l răsplăti pe făptuitor” sunt bunurile remise infractorului după consumarea infracțiunii. Confiscarea lucrurilor date pentru comiterea infracțiunii sau pentru a-l răsplăti pe infractor nu poate fi dispusă dacă remiterea lor nu a avut loc de bună voie); e) bunurile dobândite prin săvârșirea faptei prevăzute de legea penală, dacă nu sunt restituite persoanei vătămate și în măsura în care nu servesc la despăgubirea acesteia (bunurile au o existență anterioară comiterii infracțiunii și intră în stăpânirea infractorului prin săvârșirea faptei ce constituie infracțiune; pentru a se putea dispune această modalitate de confiscare specială este necesar să fie întrunite două condiții: bunurile să fie dobândite prin săvârșirea infracțiunii și să nu fie restituite persoanei vătămate sau în măsura în care nu servesc la despăgubirea acesteia); f) bunurile a căror

care se aplică procedura²⁷, doctrina subliniind faptul că este preferabilă confiscarea prin echivalent datorită naturii sale *in personam*, sporind șansele recuperării prejudiciului²⁸.

Măsura de siguranță a confiscării speciale²⁹ are caracter obiectiv și este adusă la îndeplinire *uno icto*, fiind posibilă oricând ar fi descoperite bunuri asupra cărora s-a dispus măsura confiscării, dar care nu au putut face obiectul executării acestei măsuri, deoarece nu puteau fi găsite³⁰, cu importanță practică deosebită în cazul infracțiunii de evaziune fiscală³¹.

Astfel, prin Decizia nr. 23/2017 privind confiscarea specială în cazul infracțiunii de spălare a banilor proveniți din evaziune fiscală, publicată în Monitorul Oficial nr. 878 din data de 8 noiembrie 2017, Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a statuat:

deținere este interzisă de legea penală (bunuri precum armele, munițiile, explozivii etc., care nu pot fi deținute decât în condițiile prevăzute de lege; posesia unor asemenea bunuri prezintă un pericol social obiectiv, motiv pentru care măsura poate fi dispusă chiar dacă deținerea lor nu realizează conținutul vreunei infracțiuni)".

²⁷ În cazul prevăzut în alin. (1) lit. b) și lit. c), dacă valoarea bunurilor supuse confiscării este vădit disproporționată față de natura și gravitatea faptei, se dispune confiscarea în parte, prin echivalent bănesc, ținând seama de urmarea produsă sau care s-ar fi putut produce și de contribuția bunului la aceasta. Totodată, „dacă bunurile au fost produse, modificate sau adaptate în scopul săvârșirii faptei prevăzute de legea penală, se dispune confiscarea lor în întregime”. Mai mult, „în cazurile prevăzute în alin. (1) lit. b) și lit. c), dacă bunurile nu pot fi confiscate, întrucât nu aparțin infractorului, iar persoana căreia îi aparțin nu a cunoscut scopul folosirii lor, se va confisca echivalentul în bani al acestora, cu aplicarea dispozițiilor alin. (2)". Potrivit alineatului 5 al articolului menționat, „dacă bunurile supuse confiscării potrivit alin. (1) lit. b)-e) nu se găsesc, în locul lor se confiscă bani și bunuri până la concurența valorii acestora”, iar conform alineatului 6, „se confiscă, de asemenea, bunurile și banii obținuți din exploatarea bunurilor supuse confiscării, precum și bunurile produse de acestea, cu excepția bunurilor prevăzute în alin. (1) lit. b) și lit. c)".

²⁸ R. J. Tudoran, D.D. Șaguna, *op. cit.*, p. 177.

²⁹ „Având în vedere caracterul personal al sancțiunii, în cazul participației penale, aceasta trebuie dispusă cu privire la fiecare inculpat în parte. Totodată, măsura confiscării speciale se poate dispune, după caz, de instanța de judecată prin hotărârea de condamnare, achitare sau încetare a procesului penal, renunțare la aplicarea pedepsei sau amânare a aplicării pedepsei sau de judecătorul de cameră preliminară, la sesizarea procurorului care a dispus clasarea sau renunțarea la urmărirea penală”, M. Udroui, „*Fise de drept penal. Partea generală*”, Ed. Universul Juridic, București, 2017, p. 304.

³⁰ *Idem*, p. 217.

³¹ Prin Decizia nr. 23/2017 privind confiscarea specială în cazul infracțiunii de spălare a banilor proveniți din evaziune fiscală, publicată în Monitorul Oficial nr. 878 din data de 8 noiembrie 2017, Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, a statuat: „În interpretarea dispozițiilor art. 33 din Legea nr. 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor și art. 9 din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale în ipoteza concursului de infracțiuni dintre infracțiunea de evaziune fiscală și infracțiunea de spălare a banilor nu se impune luarea măsurii de siguranță a confiscării speciale a sumelor de bani ce au făcut obiectul infracțiunii de spălare a banilor și care provin din săvârșirea infracțiunii de evaziune fiscală concomitent cu obligarea inculpaților la plata sumelor reprezentând obligații fiscale datorate statului ca urmare a săvârșirii infracțiunii de evaziune fiscală”.

„În interpretarea dispozițiilor art. 33 din Legea nr. 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor și art. 9 din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale în ipoteza concursului de infracțiuni dintre infracțiunea de evaziune fiscală și infracțiunea de spălare a banilor nu se impune luarea măsurii de siguranță a confiscării speciale a sumelor de bani ce au făcut obiectul infracțiunii de spălare a banilor și care provin din săvârșirea infracțiunii de evaziune fiscală concomitent cu obligarea inculpaților la plata sumelor reprezentând obligații fiscale datorate statului ca urmare a săvârșirii infracțiunii de evaziune fiscală”.

Alături de confiscarea specială, Codul penal reglementează și confiscarea extinsă, iar ca particularitate a acesteia față de măsura de siguranță a confiscării speciale, subliniem faptul că în cazul confiscării extinse nu poate fi reținută existența unei legături de cauzalitate directe între bunurile supuse confiscării și infracțiunea pentru care s-a dispus condamnarea. Astfel, există o prezumție cu caracter relativ în privința provenienței ilicite a bunurilor.

Pe de altă parte, luarea măsurilor asigurătorii în vederea confiscării speciale sau extinse este prevăzută de Codul de procedură penală, reflectarea măsurilor asigurătorii în noua legislație penală permițând observația și evidențierea rolului acestora în procesul de recuperare a produsului infracțiunii. Există totuși o situație care derogă de la condițiile cu caracter general statuate în cuprinsul textului art. 249 alin. (1) Cod procedură penală, în privința motivelor ce justifică luarea unei măsuri asigurătorii, respectiv suspiciunea rezonabilă că bunurile urmează să fie ascunse, distruse, înstrăinate sau sustrase de la urmărire. Astfel, Legea nr. 129/2019³² a reglementat obligativitatea dispunerii acestor măsuri ori de câte ori o persoană este acuzată că ar fi comis vreuna dintre infracțiunile cuprinse în legea menționată.

Practica instanței supreme în privința susținerii caracterului obligatoriu al măsurilor asigurătorii în cazurile derogatorii în care legiuitorul prevede în mod expres aceasta, s-a conturat în sensul că nu este necesară efectuarea unei individualizări prealabile a bunurilor ce urmează a face obiectul măsurii sechestrului. Această opinie s-a menținut și raportat la ipotezele în care prin intermediul măsurii dispuse ar fi afectat în mod direct chiar dacă dreptul de proprietate al unor terțe persoane

În privința tehnicilor și metodelor de recuperare eficientă a prejudiciului produs prin infracțiunile economico-financiare, amintim ca exemplu un studiu de piață³³, ocazie cu care Ministerul Justiției a inițiat procesul de consultare având ca

³² Pentru prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative cu modificările aduse actului oficial publicate în Monitorul Oficial, inclusiv cele prevăzute în Legea nr. 101/26.04.2021 și în Legea nr. 102/26.04.2021.

³³ Derulat începând cu data de 14 aprilie 2011.

obiectiv principal elaborarea unei noi Strategii Naționale Anticorupție. O metodă avută în vedere și chestionată este „realizarea de schimburi de experiențe în domeniul prevenirii corupției între mediul public și mediul privat”, având ca obiectiv de bază compararea metodelor interne de prevenire a corupției în sectorul public și în sectorul privat, identificarea asemănărilor și deosebirilor între acestea și, în subsidiar, identificarea de bune practici. Aceasta a fost notată cu 3.39, o notă peste medie.

În cursul aceluiași studiu, și nu numai, s-a chestionat eficiența evaluării necesității mai multor măsuri și acțiuni de combatere a corupției, printre care „specializarea procurorilor și judecătorilor în domenii specifice precum achiziții publice, fonduri europene, autorizarea construcțiilor și planificare urbană etc.”, care a primit nota 4.29, o notă destul de apropiată de pragul maxim.

În opinia noastră, această măsură menționată anterior, care are în vedere specializarea magistraților în domenii specifice, este imperios necesară. Odată cu specializarea, ar crește nu doar coeficientul cantitativ al hotărârilor judecătorești pronunțate cu celeritate, dar mai ales calitatea actului de justiție, a motivărilor actelor finale. Legislația se află într-o permanentă schimbare, iar rolul de legiuitor negativ al Curții Constituționale a rămas unul pur teoretic, întrucât nenumăratele decizii ale instanței constituționale obligă judecătorul și magistratul național în general să țină cont de acestea, independent de faptul că soluțiile au fost puse ori nu în acord de către legislativ, cu noua realitate juridică. Totodată, întrucât ne aflăm într-o continuă dezvoltare ca și societate, apar contradicții între modul în care anumite instanțe naționale interpretează anumite dispoziții legale, uneori învechite, alteori prea noi pentru a se crea o practică unitară într-un interval extrem de scurt de timp. Astfel, instanța supremă este adesea sesizată în vederea dezlegării unor probleme de drept, iar instanțele de drept comun, dar și procurorii, trebuie să țină cont de acestea, asta însemnând să ia cunoștință nu doar de conținutul lor, ci și de efectele pe care acestea le vor produce în cadrul unor spețe concrete. În același timp, statul român, în calitate de stat membru al Uniunii Europene, ține cont de toate actele emise la nivelul Uniunii și pune în acord actele Consiliului cu actele normative naționale, magistrații fiind nevoiți să se raporteze și la aceste realități socio-juridice³⁴.

³⁴ Menționăm, totodată, bogata jurisprudență a Curții Europene a Drepturilor Omului și cea a Curții Europene de Justiție a Uniunii Europene, de care magistratul național trebuie să țină cont, ceea ce înseamnă un studiu elaborat și urmărirea constantă a succesiunii deciziilor pronunțate. Pe cale de consecință, considerăm absolut necesară, poate chiar vitală în privința actului de justiție, specializarea magistraților, în special a judecătorilor, care soluționează spețe mult prea diverse, cauzistica fiind extrem de bogată, începând cu sfera dreptului contravențional, continuând cu dreptul civil cu numeroasele lui paliere, elementele de dreptul familiei și dreptul penal și procesual-penal.

Sumar și propuneri

În mod evident, în cazul săvârșirii unor infracțiuni economice, cunoștințele investigatorului în ceea ce privește descoperirea infracțiunilor trebuie să fie situate la cote înalte, fiind nevoie ca acesta să fie foarte bine pregătit, să fie la zi cu noile tehnologii și descoperiri tehnice pentru a avea posibilitatea de a investiga criminalitatea din domeniul afacerilor.

Pentru a obține rezultatele dorite, investigatorul trebuie să se situeze peste nivelul la care se află infractorul, peste abilitățile de care acesta din urmă dispune, să îi speculeze slăbiciunile, să evolueze profesional și să fie la curent cu metodele de operare.

Cunoașterea în profunzime a fenomenului criminalității afacerilor presupune studierea și analiza dosarelor în lucru, a rapoartelor și materialelor de sinteză elaborate de compartimentele specializate ale Ministerului Public, Ministerului Justiției, Ministerului Finanțelor, Banca Națională Română etc., privind evoluția și modurile de manifestare ale acestuia. Presupune selecția și studierea informațiilor referitoare la fraudele în afaceri deținute de structurile abilitate ale Poliției și ale Serviciilor de Informații, a datelor obținute de la organismele polițienești naționale și internaționale.

Evaziunea și fraudă fiscală sunt unele dintre capitolele cele mai studiate de teoreticieni și vizate de specialiștii în materie fiscală. Ele reprezintă fenomene economico-sociale de o complexitate și importanță deosebită, care s-au dezvoltat și au luat amploare în cadrul majorității ordinilor naționale, cu care toate statele se confruntă în prezent și ale căror efecte negative încearcă să le limiteze cât mai mult, eliminarea lor fiind practic imposibilă în mod obiectiv. Este necesar ca statele să se preocupe eficient și într-un cadru organizat de preîntâmpinarea și limitarea fenomenelor de acest tip.

Criminalitatea economico-financiară necesită o analiză deosebită, fiind importantă prin prisma efectelor negative pe care le produce în societate, astfel că înțelegerea și cunoașterea cadrului legal care reglementează acest domeniu sunt foarte importante.

Așa cum am observat, la nivel internațional, există o serie de acte normative care oferă diverse definiții noțiunilor din domeniul criminalității economico-financiare. Cu toate acestea, nu există definiții unitare ale unora dintre cele mai importante și des întâlnite infracțiuni, precum evaziunea fiscală, spălarea de bani etc. Având în vedere diversitatea comportamentelor ilegale, legiuitorul a ales să definească aceste fenomene prin enumerarea actelor sau faptelor care, odată întocmite sau săvârșite, pot fi înglobate în sfera noțiunii astfel definite.

Cu titlu general, infracțiunile economico-financiare reprezintă fapte prevăzute de Codul penal ori de legi speciale, prin care se aduce atingere relațiilor sociale din domeniul comercial, fiscal, bancar etc. și prin care se urmărește obținerea de

foloase în mod injust. Prin natura lor, acest tip de infracțiuni implică sume de bani, cu toate operațiunile financiar-bancare pe care le presupun, respectiv plăți, transferuri, ordine de plată etc. Sumele de bani obținute reprezintă produsul infracțiunii.

Apreciem că este absolut necesar să existe în toate statele definiții comune pentru infracțiunile care se circumscriu sferei criminalității din domeniul infracțiunilor economico-financiare. Astfel, se impune ca statele să depună toate eforturile necesare în acest sens.

Totodată, considerăm că înăsprirea pedepselor și a măsurilor prevăzute de lege pentru sancționarea infracțiunilor din domeniul tratat în cele de mai sus reprezintă o necesitate, având în vedere faptul că infractorii, așa-numitele „gulere albe”, sunt interesați, pe de o parte, de aspectul pecuniar al sancțiunilor, iar pe de altă parte, de opinia publică ce se manifestă negativ ca urmare a mediatizării sancționării lor. Evident că aceștia au nevoie de bani, dar și de o imagine impecabilă. În aceste condiții, sancțiunile prevăzute de legiuitor și aplicate la fiecare caz în parte ar trebui să vizeze pe lângă aspectul pecuniar, și imaginea infractorului.

Raportat la importanța imaginii publice pentru infractorii din acest domeniu, considerăm că ar fi utilă crearea unei baze de date la nivel mondial care să poată fi accesată cu ușurință și care ar putea oferi șansa ca infractorii să poată fi supuși disprețului public, aspect care le afectează imaginea publică.

În domeniul criminalității financiare, este vitală cooperarea dintre organele statului implicate în cercetarea acestor infracțiuni, precum și colectarea, stocarea și prelucrarea informațiilor necesare pentru aflarea adevărului și justa soluționare a cauzei. Totodată, sunt importante schimbul de informații și stabilirea unor tehnici comune de investigare pentru depistarea infracțiunilor.

Infractorii din acest domeniu prezintă un grad ridicat de inteligență și pregătire, spre deosebire de cei care comit infracțiuni de drept comun, astfel că pregătirea organelor judiciare trebuie să fie net superioară.

Întrucât rolul organelor judiciare (organe de cercetare penală, procuror și judecător) este fundamental, acesta trebuie consolidat prin formări profesionale care să le permită să țină pasul cu noile forme de criminalitate.

Ca atare, în cazul săvârșirii unor infracțiuni economice, cunoștințele investigatorului în ceea ce privește descoperirea infracțiunilor trebuie să fie la cote înalte, fiind nevoie ca acesta să fie foarte bine pregătit, să fie la zi cu noile tehnologii și descoperiri tehnice pentru a avea posibilitatea de a investiga criminalitatea din domeniul afacerilor.

Cercetarea infracțiunilor din domeniul afacerilor impune cunoașterea aprofundată a fenomenului prin culegerea, stocarea și prelucrarea în bazele de date a unui volum important de informații privind infractorii, antecedentele penale, organizațiile criminale, modurile de operare, tranzacțiile suspecte etc.

Aplicarea unei pedepse penale, fără a lua în considerare și produsele rezultate din infracțiunile care generează profit, nu mai poate reprezenta astăzi un imperativ. Recuperarea bunurilor care provin din comiterea de infracțiuni reprezintă o

activitate integrantă a procesului penal, care urmează să se bucure de aceeași atenție ca administrarea probelor care dovedesc vinovăția sau nevinovăția persoanelor.

Confiscarea bunurilor provenite din infracțiuni a devenit un imperativ caracterizat prin urgență. Aplicarea unei pedepse cu închisoarea executată în regim de detenție nu mai este o măsură punitivă suficientă sau oportună, organismele statale fiind conștiente de faptul că obiectivul principal este recuperarea bunurilor provenite din infracțiuni, măsură ce nu este doar necesară, ci constituie un scop în sine. Totodată, confiscarea produsului infracțiunii este o instituție fundamentală în procesul penal, deși sistemul nostru de drept penal situează tragerea la răspundere a infractorului în centru, în timp ce recuperarea prejudiciului produs prin infracțiune este lăsată adesea într-un plan subsidiar.

De asemenea, luarea măsurilor asigurătorii prezintă o importanță deosebită. Organele de urmărire penală trebuie să acorde o atenție sporită urmăririi, identificării, evaluării, ridicării bunurilor în vederea luării măsurilor asigurătorii încă din primele momente ale începerii anchetei. Având în vedere că bunurile reprezentând produsul infracțiunii pot fi mutate în câteva minute sau uneori chiar printr-un simplu clic de mouse, organele judiciare trebuie, la luarea măsurilor asigurătorii, să fie extrem de sensibile la factorul timp.

Cele mai bune strategii pe care le propunem în loc de concluzie, având ca finalitate eficiența recuperării a prejudiciului, sunt următoarele:

- Consolidarea sistemului național de recuperare a creanțelor provenite din infracțiuni printr-o mai bună racordare la exigențele europene și internaționale;
- Creșterea gradului de identificare și recuperare a produsului infracțiunii;
- Prevenirea criminalității, protecția victimelor și creșterea rezilienței comunităților.

BIBLIOGRAFIE:

I. Tratat, cursuri, monografii

1. Alecu, Gheorghe, *Criminalistică*, Ed. Ex Ponto, Constanța, 2001.
2. Antoniu, George, Bulai, Costică, *Dicționar de drept penal și procedură penală*, Ed. Hamangiu, București, 2011.
3. Boulescu, Mircea, Ghiță, Marcel, *Control financiar și expertiză contabilă*, Ed. Eficient, București, 1996.
4. Brun, Jean-Pierre, Scott, Kevin Clive, Stephenson, Michael, Gray, Larissa, *Asset Recovery Handbook. A Guide for Practitioners*, Washington, 2011.
5. Brzezinski, Zbigniew, *Dilemele globalizării*, Ed. Scripta, București, 2005.
6. Clocotici, Dorin, Gheorghiu, Gheorghe, *Dolul, fraudă și evaziunea fiscală*, Ed. Lumina Lex, București, 1996.
7. Constantin, Sergiu Bogdan, Pantazi, Florentina, *Expertiză contabilă*, Ed. CECCAR, București, 2019.

8. Costăș, Cosmin Flavius, Minea, Mircea Ștefan, *Drept financiar*, Ed. Universul Juridic, București, 2015.
9. Costăș, Cosmin Flavius, Minea, Mircea Ștefan, *Drept fiscal*, Ed. Universul Juridic, București, 2015.
10. Costin, Nicolae Mircea, Leș, Ion, Minea, Mircea Ștefan, Dumitru, Radu, *Dicționar de drept procesual civil*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1983.
11. Cristuș, Nicoleta, *Evaziunea fiscală și spălarea banilor. Legea nr. 241/2005 – comentariu pe articole. Practică judiciară*, ed. a 3-a, Ed. Hamangiu, București, 2011.
12. Dascălu, Daniel, Alexandru, Cătălin, *Explicațiile teoretice și practice ale Codului de procedură fiscală*, Ed. Rosetti, București, 2005.
13. Jurj, Tudoran Remus, *Ghid pentru investigații financiare în domeniul identificării, investigării și recuperării bunurilor provenite din săvârșirea de infracțiuni*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 2014.
14. Marinescu, Silvia, *Contabilitate, fiscalitate și evaziune fiscală*, Ed. EduSoft, Bacău, 2010.
15. Martinez, Jean Claude, *La fraude fiscale*, PUF, Paris, 1990.
16. Minea, Mircea Ștefan, Costăș, Claudiu Flavius, Ionescu, Diana Maria, *Legea evaziunii fiscale. Comentarii și explicații*, Ed. C.H. Beck, București, 2006.
17. Oancea, Ion, *Tratat de drept penal. Partea generală*, Ed. ALL, București, 1971.
18. Șaguna, Dan Drosu, *Drept financiar și fiscal*, Ed. Oscar Print, București, vol. II, 1994.
19. Talpoș, Ioan, *Finanțele României*, Ed. Sedona, Timișoara, 1995.
20. M. Udroiș, „*Fise de drept penal. Partea generală*”, Ed. Universul Juridic, București, 2017, p. 304.
21. Vidrean, Tudor, Cristian, Ioan, *Frauda fiscală: Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene*, Ed. Universul Juridic, București, 2019.
22. Voicu, Costică, Boroi, Alexandru, Sandu, Florin, Molnar, Ioan, *Dreptul penal al afacerilor*, ed. a 2-a, Ed. All Beck, București, 2003.

II. Articole, studii, reviste de specialitate

1. Crișan, Eugen, Remus, Vasile Nemeș, Nolden, Nicoleta, *Ghid de bune practici în domeniul combaterii infracțiunilor de evaziune fiscală*, Consiliul Superior al Magistraturii, Institutul Național al Magistraturii, București, 2015.
2. *Ghidul CSM de bune practici privind relația sistemului judiciar cu mass-media*.
3. Guiu, Mioara-Ketty, *Tăinuirea în noul cod penal*, în *Dreptul* nr. 7/2014.
4. Minea, Mircea Ștefan, *Despre constituționalitatea taxelor parafiscale în România* în *Revista Dreptul*, 2015.
5. Ministerul Public, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, *Diferențe între evaziunea fiscală legală și frauda fiscală incriminată ca infracțiune*, în *Revista Pro Lege*, 2014.

6. Popescu, Liviu, *Limitele comunicării informațiilor judiciare către mass-media. Principiul legalității*, în Revista Pro Lege nr. 1-2/2014.

7. Voicu, Cristina, Militaru, George Cosmin, Ardeleanu, Ionuț, *Investigarea infracțiunilor de evaziune fiscală*, Consiliul Superior al Magistraturii, Institutul Național al Magistraturii, București, 2015.

III. Legi, ordonanțe, regulamente interne

1. Codul de procedură civilă din 01.07.2010, în vigoare începând cu data de 25.04.2015.

2. Codul de procedură penală adoptat prin Legea nr. 135/2010, în vigoare începând cu data de 01.02.2014.

3. Codul penal din anul 1968 Vechiul Cod penal.

4. Codul penal în vigoare, adoptat prin Legea nr. 286/2009, în vigoare începând cu data de 01.02.2014.

5. Constituția României din data de 21.11.1991, republicată la data de 31.10.2003.

6. H.G. nr. 34/2009 privind organizarea și funcționarea Ministerului Finanțelor Publice.

7. Legea nr.26/1990 privind registrul comerțului din data de 05.11.1990, republicată la data de 04.02.1998.

8. Legea nr. 82/1991 a contabilității din data de 24.12.1991, republicată la data de 18.06.2008.

9. Legea nr. 87/1994 pentru combaterea evaziunii fiscale din data de 18.10.1994, publicată la data de 24.10.1994.

10. Legea nr. 571/2003 privind Codul fiscal din data de 22.12.2003, publicată la data de 23.12.2003.

11. Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală din data de 26.06.2004, republicată la data de 27.05.2019.

12. Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale din data de 15.07.2005, publicată la data de 27.07.2005.

13. Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală din data de 20.07.2015, publicată la data de 23.07.2015.

14. Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal din data de 08.09.2015, publicată la data de 10.09.2015.

15. Legea nr. 55/2021 privind modificarea și completarea Legii nr. 251/2005, din data de 31.03.2021, publicată la data de 01.04.2021.

16. O.G. nr. 86/2003 privind unele reglementări în domeniul financiar din data de 28.08.2003, publicată la data de 31.08.2003.

17. O.G. nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală din data de 24.12.2003, republicată la data de 26.09.2005.

18. O.U.G. nr. 106/2007 din data de 09.01.2007, publicată la data de 18.01.2007.

19. O.U.G. nr. 74/2013 privind unele măsuri pentru îmbunătățirea și reorganizarea activității ANAF, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative din data de 26.06.2013, publicată la data de 29.06.2013.

20. O.U.G. nr. 18/2016 din data de 18.05.2016, publicată la data de 23.05.2016.

21. O.U.G. nr. 79/2017 din data de 08.11.2017, publicată la data de 10.11.2017.

22. Regulamentul din 18.12.2012 de organizare și funcționare a Agenției Naționale de Cadastru și Publicitate Imobiliară.

IV. Sentințe, decizii, hotărâri

1. CC, dec. nr. 629 din 8 octombrie 2015.

2. CC, dec. nr. 244 din 6 aprilie 2017.

3. CC, dec. nr. 257 din 26 aprilie 2017.

4. CC, dec. nr. 334 din 11 mai 2017.

5. CC, dec. nr. 10 din 18 ianuarie 2018.

6. ÎCCJ – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, dec. nr. 16/2016.

7. ÎCCJ, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, dec. nr. 9 din 15 martie 2017.

8. ÎCCJ, dec. nr. 19 din 16 octombrie 2017.

9. ÎCCJ, dec. nr. 23/2017.

10. ÎCCJ, s. civ., dec. nr. 494 din 23 ianuarie 2004.

11. ÎCCJ, s. civ., dec. nr. 152 din 27 ianuarie 2016.

12. ÎCCJ, s. pen., dec. nr. 8 din 21 ianuarie 2008 privind examinarea recursului în interesul legii.

13. ÎCCJ, s. pen., dec. nr. 3020/2014.

14. ÎCCJ, s. pen., dec. nr. 209A/2015.

15. ÎCCJ, s. pen., dec. nr. 25 din 3 octombrie 2017.

16. ÎCCJ, s. pen., încheierea nr. 394 din 11 mai 2016.

V. Documente internaționale

1. Convenția Europeană pentru Protecția Drepturilor și Libertăților Fundamentale ale Omului.

2. Convenția ONU din 2000 privind Crima Organizată Internațională (Convenția de la Palermo).

3. Decizia CE 2003/659/JAI.

4. Decizia CE 2009/426/JAI.

5. Decizia 2007/845/JAI din 06.12.2007 privind cooperarea dintre oficiile de recuperare a creanțelor dintre statele membre în domeniul urmăririi și identificării produselor provenite din săvârșirea de infracțiuni sau a altor bunuri având legătură cu infracțiunile.

6. Directiva 2014/42/UE a Parlamentului European și a Consiliului.

7. Directiva 2011/16/UE a Consiliului din 15 februarie 2011 privind cooperarea administrativă în domeniul fiscal.

8. Directiva 2006/112/CE a CE din 28 noiembrie 2006 privind sistemul comun al TVA.

9. Directiva 2010/24/UE a Consiliului din 16 martie 2010 privind asistența reciprocă în materie de recuperare a creanțelor legate de impozite, taxe și alte măsuri.

10. Directiva 2011/16/UE a Consiliului din 15 februarie 2011 privind cooperarea administrativă în domeniul fiscal.

11. Directiva 2002/58/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 iulie 2002 privind prelucrarea datelor personale și protejarea confidențialității în sectorul comunicațiilor publice.

12. Propunere de Regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind Agenția Uniunii Europene pentru Cooperare în Materie de Justiție Penală (Eurojust)/ * COM/2013/0535- 2013/0256 (COD)*

13. Regulamentul (UE) nr. 2017/2454 al Consiliului.

14. Regulamentul (UE) nr. 2018/1541 al Consiliului.

15. Regulamentul (UE) nr. 2018/1727 privind Agenția Uniunii Europene pentru Cooperare în Materie de Justiție Penală (Eurojust) și de înlocuire și abrogare a Deciziei 2002/187/JAI a Consiliului.

16. Regulamentul (CE) nr. 1889/2005 al Parlamentului European și al Consiliului din 26 octombrie 2005 privind controlul numerarului la intrarea sau ieșirea din Comunitate.

17. Tratatul privind funcționarea UE.

VI. Jurisprudență internațională - CEDO

1. Cauza *Telbiș și Viziteu c. României*, CEDO.

VII. Surse online

1. <https://www.europarl.europa.eu/news/ro/headlines/economy/20210415STO02118/solutiile-ue-pentru-a-preveni-fraudele-si-evaziunea-fiscala>.

2. www.sci.ro.

3. www.rolii.ro.

4. <https://www.jurisprudenta.com/jurisprudenta/speta-nj mpv4f/>.

5. <https://legeaz.net/spete-penal/penal-infractiuni-economice-infractiuni-171-2010>.

6. <http://www.onpcsb.ro/pdf/MANUAL%20INSTRUIRE%20%20ROMAN A.pdf>.

7. <http://www.onpcsb.ro>.

8. <https://jurio.ro>.

9. <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text&docid=226973&pageIndex=0&doclang=ro&mode=lst&dir&occ=first&part=1&cid=5927242>.
10. <https://www.ccr.ro>.
11. <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32017L0952>.
12. http://static.anaf.ro/static/10/Anaf/Informatii_R/Strategia_ANAF_2013_2017_V7_1.pdf.
13. <https://eur-lex.europa.eu>.
14. <https://www.jurisprudenta.com/jurisprudenta/speta-nzzq2kw/>.
15. <https://www.juridice.ro/488766>.